

Uvod u psihologiju sporta

- ✓ definisanje psihologije sporta;
- ✓ predmet proučavanja psihologije sporta;
- ✓ osnovni zadaci i ciljevi psihologije sporta;
- ✓ tri osnovne uloge sportskih psihologa;
- ✓ značaj etike u radu sportskog psihologa;
- ✓ opšta i za psihologiju sporta specifična etička načela;
- ✓ neke od čestih etičkih dilema u psihologiji sporta;
- ✓ neki potencijalni etički problemi i zamke.

Definisanje psihologije sporta

- Psihologiju sporta nije lako precizno definisati, zbog njenog dvojnog identiteta.

Psihologija sporta se može odrediti kao psihološka disciplina koja se bavi primenom osnovnih psiholoških principa na sport.

Često se definiše kao naučno proučavanje ljudi i njihovog ponašanja u kontekstu sporta i vežbanja kao i praktična primena tog saznanja.

Psihologija sporta se bavi psihološkim osnovama, procesima i posledicama psihičke regulacije ponašanja koje je u vezi sa sportom jednog ili više pojedinaca uključenih u sportsku aktivnost. Fokus može da bude na različitim psihološkim dimenzijama ljudskog ponašanja, na primer, na osećanjima, kogniciji, motivaciji ili senzomotornim dimenzijama.

Definisanje psihologije sporta

- Tri osnovne karakteristike:



Ona je **naučna disciplina**, što znači da njeni principi treba da budu proverljivi primenom objektivnih metoda.



Uz sport, ona **proučava i ponašanja povezana sa vežbanjem i rekreacijom**.



Psihologija sporta je i **profesija (tj. struka)**, što znači da je ona istovremeno i teorijska i primenjena disciplina.

Zadaci i ciljevi psihologije sporta

Dva osnovna zadatka:

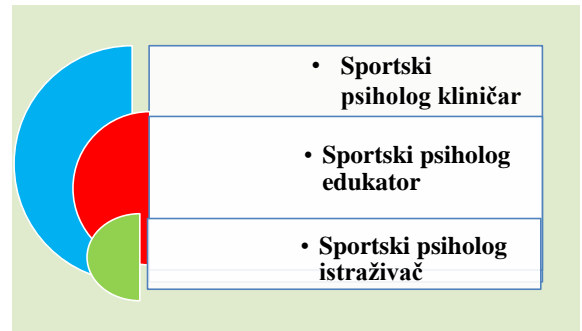
Razumevanje načina na koji (tj. kako) psihološki faktori utiču na sportski nastup.

Razumevanje načina na koji (tj. kako) učestvovanje u sportu i u fizičkoj aktivnosti utiče na psihički razvoj, zdravlje i blagostanje učesnika u sportu.

Zadaci i ciljevi psihologije sporta



Zadaci i ciljevi psihologije sporta



Značaj etike u radu psihologa

Psihološka delatnost je po mnogim karakteristikama osetljiva.

Da bi bila regulisana ustanovljen je etički kodeks.

Različita strukovna udruženja psihologa međunarodnog i nacionalnog nivoa, pa i udruženja sportskih psihologa razvila su etičke kodekse u kojima su utvrđena pravila (ne)poželjnog ponašanja i postupanja u određenim situacijama koja psiholozi treba da poštuju.



Neki opšti etički principi

Poštovanje – podrazumeva postupanje sa klijentima kao sa autonomnim osobama. Sportista ne bi trebalo da stupa u odnos sa psihologom pod pritiskom niti protivno svojoj volji.

Dobrobit – praktično, psiholog bi trebalo da nastoji da maksimalizuje dobrobit a da minimalizuje potencijalno štetne efekte primenjenih intervencija.



Neki opšti etički principi

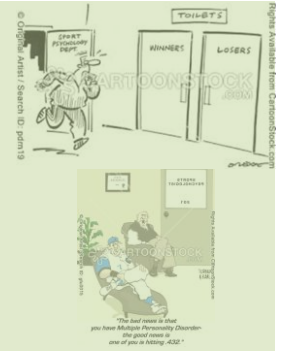
Pravednost – psiholozi treba da pokažu spremnost da pruže pomoć svim učesnicima u sportu, da koriste proverene tehnike, za čiju primenu su obučeni, da izbegavaju sve ono što nosi potencijalni rizik po mentalno zdravlje svojih klijenata.

Psihološko testiranje – može da se odvija individualno ili grupno a uslovi testiranja (trajanje testiranja, davanje opštih i specifičnih uputstava) su unapred propisani. Ipak, testiranje može vršiti samo psiholog. Psiholog sme da ustupi na korišćenje psihološke merne instrumente za koje je zadužen na svom radnom mestu samo drugom psihologu.



Pojedina etička načela u radu sportskog psihologa

- ✓ Postavljanje granica u sredini koja nije tradicionalna;
- ✓ Dobijanje validne saglasnosti;
- ✓ Kompetentnost;
- ✓ Poverljivost;



Česte etičke dileme sportskih psihologa

Primer 3:

Sportska organizacija zahteva od psihologa da pomogne pri odlučivanju (ili čak da on donese odluku) o izbornu nekog igrača (potpisivanje ili okončanje ugovora). Ova uloga može da bude prihvatljiva samo ukoliko je to jedini zadatak psihologa (ako nije angažovan i po osnovu drugih pitanja) i ukoliko sportisti još uvek nisu potpisali zvaničan ugovor. Međutim, ako su sportisti već deo selekcije (tima), ova uloga je potpuno neprihvatljiva.

Potencijalne etičke zamke u praksi psihologa

- ✓ Zbog takmičarske prirode sporta, ukoliko je psiholog angažovan od strane jednog kluba (tima/sportskog društva, reprezentacije), neće (ili ne bi trebalo) da prihvati angažovanje od strane rivalnog kluba.
- ✓ U timskim sportovima, usled borbe za istu poziciju, takođe može da postoji rivalitet između igrača istog tima, a psiholog ako radi sa timom, onda paralelno treba da radi i sa njima. Takođe, iako to ne mora da zna, psiholog može da radi sa sportistima koji se u nekom trenutku, direktno takmiče jedan protiv drugog.

Potencijalne etičke zamke u praksi psihologa

- ✓ Bliskost, vreme koje provode sa sportistima, kao i energija koju ulaže u rad sa sportistom ili sa timom može dovesti do preterane identifikacije psihologa sa njim/njima što predstavlja opasnost, jer ugrožava njegovu efikasnost.
- ✓ Psiholog može smatrati da sa trenerom sportiste/a sa kojim radi ima neutralan ili saradnički odnos, ali se može dogoditi da trener ne misli isto. Opažena izrazita bliskost (realna ili ne) između psihologa i trenera, može da bude razlog zbog koga se sportisti ne osećaju slobodno da povere one informacije psihologu koje ne bi želeli da dele sa trenerom.